

schaafd Hollands, huult vrij veel, werkt iets minder, en zou dan ook stellig ondergegaan zijn in de deining van zijn leven, als de vader van het verkeerde meisje niet met alle middelen hem het hoofd boven water had gehouden. De schrijver zelf toont aan alle zijden zijn onmacht. Handeling zit er niet veel in het verhaal, en om wat er nog gebeurt, praat de auteur zoveel, dat het verdrinkt. De taal geeft niets typerends van de streek, de folklore is ontleend aan kinderverhaaltjes, de beeldspraak is soms zeer overdreven, de dialoog buitengewoon zouteloos. Uit alles blijkt, dat de schrijver te hoog heeft gegrepen in deze „roman“, en Friesland mag blij zijn dat Zeedorp niet een echt Fries dorp is.

De verwachting was niet hoog gespannen voor het tweede boek van dezen schrijver. Het dient zich niet aan als roman nu, en speelt niet in een nader aangegeven deel van ons land.

Reeds dadelijk echter wordt men gepakt door een rake beschrijving van een troepje luerende soldaten. Ze hebben genoeg te doen, maar willen liever werkeloos zijn. En al spoedig zit de lezer midden in het probleem: de werkloosheid, het wel willen, maar niet kunnen werken. Een crisis-verhaal dus en als zodanig heel actueel. Want nog weinig wordt er in deze tijd geschreven in verhaaltrant over de malaise. De crisis is heel dikwijls onderwerp van gesprek, nog maar weinig voor een roman.

Het is dan ook een hachelijke onderneming de invloed te tekenen van de crisis op het persoonlijk, maatschappelijk en godsdienstig leven van de mens. De reactie van ieder is anders, als het probleem tot hem komt, en voor een christen is het wellicht het moeilijkst.

Twee gezinnen worden hier naast elkaar gesteld. Beide leven uit het christelijk beginsel. In het ene heerst betrekkelijke welvaart, want er is werk, en dus reden tot dank, die echter weinig wordt uitgesproken. In het andere gezin laat de crisis zich zwaar voelen: allen zijn werkloos. Maar hier wordt door den vader zijn christendom geloofd. Hij is dankbaar ook in tegenspoed, voor wat er nog aan hem gedaan wordt.

Zijn gezin reageert anders. De sergeant, als dienaar van 't gezag, is wel ontmoedigd, maar hij wordt geholpen en kan zelfs trouwen met een dochter uit het andere gezin. Dat huwelijk is al geforceerd — een crisis-huwelijk, want zij verdient nog voor haar nu ook werkloos geworden vader.

Door haar huwelijk bevrijdt hij haar van die drukende last en opent hij zich de weg tot het steuncomité. Beide gezinnen zijn zodoende ontlast en het jonge geluk kan ontkiemen temidden van de troosteloze omgeving.

Een tweede zoon, als onderwijzer meer ontwikkeld, wijt alles aan de oorlog en is volbloed ontwapenaar. Na heel veel moeilijkheden moet hij aan den lijve ondervinden, dat zijn beginsel van weerloosheid faalt. Zoals hij zelf zijn verloofde moet verdedigen tegen handeloze kwajongens, moet de overheid zich handhaven tegen opgeruide elementen, die willen nemen met geweld, wat de regering slechts met mate kan geven. De derde negeert eenvoudig de overheid. Hij wenst geen steun te ontvangen, maar zal zich zelf helpen door smokkelaar te worden. Als liefhebbend zoon wil hij zijn ouders steunen, maar zij willen niet ontvangen dat wat de overheid ontnomen wordt. Zwaar wordt de vader op de proef gesteld, als men dreigt hem zijn steun te zullen ontnemen, omdat hij niet wil zeggen waarmee zijn zoon geld verdient. Het werkkamp opent straks zijn poort voor de vaders. De zoons staan met hun moeilijkheden in het leven.

Jezus zeide tot zijn discipelen: Geefte gij hun te eten. Ze moesten gaan halen wat ze hadden en toen geschiedde het wonder: er kwam meer dan genoeg. Deze eis: geeft gij, klinkt door het boek heen, aan overheid en rijken; het geloof in het wonder, dat God dan bovenmate kan geven, is bij allen te gering. Wel komen de zoons terug tot het ouderhuis, waar gedankt wordt voor het ontvangene, maar hun terugkeer bevredigt niet geheel.

Te weinig gaat de schrijver uit van een centrale gedachte. Er lopen te veel personen rond in het boek, met wier denkbeelden de schrijver moet rekenen. Niet alles wordt geleid naar het middenpunt, maar met elk der personen wordt afzonderlijk afgerekend, waardoor een grootse eenheid gemist wordt. De compositie is te weinig gedrongen. De schrijver laat zich soms gaan, om enkele bijzonderheden te illustreren of te weerleggen, die met het verhaal weinig te maken hebben. De voornaamste bijfiguur, de welgestelde winkelier, die wel wil voldoen aan de eis: geeft gij... maar die niet weet, met hoeveel hij kan volstaan, is te onzeker getekend. Men weet niet aan het eind, hoe hij nu is, en wat hij eigenlijk moest doen in het boek. De schrijver is dikwijls nog te uitvoerig in zijn beschrijvingen, waardoor iets weifelends ontstaat. Het beste komt hij tot zijn recht in de dialoog. De

gesprekken der verschillende soorten personen zijn over het algemeen raak. Fijne opmerkingen, plichtige gezegden, ruwe volkshumor verplaatsen den lezer direct naar de kern van 't verhaal. Ondanks zijn compositiefouten is het een goed boek geworden over een probleem dat ieder raakt. De schrijver heeft bij zijn tweede boek een actueel vraagstuk durven behandelen en heeft zich los gemaakt uit zijn eerste genre. Een grote vooruitgang inderdaad.

Gr.

H. S.

III ZIELKUNDE III

De ontwikkeling van 't begrip „geest“.

Naast algemeene leiding waarin de redactie geen „ja“ en „neen“ tegelijk het woord geeft, beoogt „De Reformatie“ volgens den oorspronkelijken opzet ook het woord te geven aan meeningen, waarvan de uitspraak bijdrage wil zijn tot de algemeene discussie. Een discussie over het onderwerp van dit artikel is voorgenomen op een vergadering aan het eind der maand. Daarom nemen we dit artikel gaarne op. Redactie.

De discussie in de pers over het begrip „geest“ wordt o.i. vertroebeld, doordat men niet let op de historie, die dit begrip heeft doorgemaakt. Enerzijds wordt „geest“ opgevat als een term voor het hogere zieleleven, anderzijds als een term voor de substantie van de ziel. Beide opvattingen worden verdedigd met een beroep op de H. Schrift, waarbij bewijspplaatsen uit het O. en N. Testament naast elkander geplaatst worden. Hier tegen is geen bezwaar als in 't N. Testament worden voortgezet de Oud-Testamentische uitdrukkingen, doch wel wanneer het geheel nieuwe gedachten geldt. Dan moet met de historie van de taal gerekend worden, en de invloeden, die daarop gewerkt hebben.

We willen hier enkele voorbeelden uit de H. Schrift geven om te laten zien, welke veranderingen in de historie van het begrip „geest“ zijn ingetreden.

Allereerst merken we op, dat de beide Hebreeuwsche woorden „ruach“ en „neschamah“ niet identische beteekenissen hebben en ten onrechte met elkaar vereenzelvigd worden. Ruach heeft veel

repertoire met hallucinaties en accessen niet uitgeput. Braun zegt van het groot hysterisch access, „dat het slechts de groote aria is in het raam van een zeer rijk programma, dat nog zeer veel aantrekkelijker nummers bevat!“¹⁾ Tot deze nummers mogen we rekenen het ontstaan van brandblaren in den hals, als ze hallucineerde door een gloeiende hand in den hals gegrepen te zijn. Verder het optreden van spontane huidbloedingen: ze voelde, of er van binnen uit met een scherp instrumentje tegen de huid geprikt werd: er ontstond echter geen wond, maar wel een bloeding. Ook de bloedingen, die ze een paar jaar lang elken Woensdag en Vrijdag had; zoolang echter Blumhardt notitie van haar genomen had, waren ze weggebleven; toen hij echter eens een tijdje niet van zijn belangstelling liet blijken, kwamen ze weer terug! Soms liep het bloed haar ook uit neus, oogen, mond en ooren en kwam het „boven uit het hoofd“. Deze laatste stopten, als Blumhardt diep zuchtte! We zien hier eenige overeenkomst met de echte stigmatisatie, zooals bij Louise Lateau en bij Thérèse Neumann te Konnersreuth, die elken Vrijdag, als het beeld van den Gekruisigde haar met overweldigende duidelijkheid voor haar geestelijk oog komt, de wonden van Christus vertoont en bloedige tranen weent.

We zien uit dit alles wel duidelijk, hoe al die symptomen psychisch „verankerd“ zijn. Niet dat we daarmee willen ontkennen, dat die bloedingen geen echte bloedingen zouden zijn geweest; integendeel; men heeft bij Thérèse Neumann zelfs meermalen dat uitlopende bloed opgevangen en onderzocht en bevonden, dat het „gewoon menschenbloed“ was; en de brandblaren van Gottlieb zijn even „echt“ geweest, als wanneer ze zich aan de kachel gebrand had! We willen er echter op wijzen, dat die „gloeiende hand“ als een werkelijke hand niet noodig geweest is, om die brandblaren te doen ontstaan; al deze symptomen kunnen ook langs zuiver psychischen weg ontstaan, b.v. in hypnose. Hierbij brengt de dokter een patiënt in een soort kunstmatigen slaap, waarbij hij echter contact houdt met den geest van den patiënt. In die hypnose zien we nu „b.v. zweel uitbreken bij de voorstelling „hitte“; ook als de onderzochte in een ijskelder zit; kippevel krijgen bij de voorstelling „koude“, ook als de onderzochte zich in een oververhitte kamer bevindt. Ook kan men in de hypnose zware anatomische veranderingen der huid, als brandblaren te voorschijn roepen (Kreibich, Heller en Schulz).“²⁾

Verder zien we bij Gottlieb allerlei paraesthesieën, als het gevoel, of ze geprikt of geduwd wordt, dan hysterische verlammingen: Blumhardt vermeldt n.l. dat ze soms „uitwendig zoo verlamd was, dat ze geen harer ledematen meer bewegen

ruimer zin dan levenskracht en gen als „een g wijsplaatsen zie Schrift“, pag. Vooris blijkt „geest“ is „n e aarlsvader Jak bij Simson en hij weder door van Ez. 37 kreg Van de cherub om te gaan, g denken aan he functies, want te keeren.

Ook word van lust en o spreken van geest. 's Mense bezwaard, get stelp, bedroef kan dus tegenv van de zijde v doet de mense ziel en haar re min, volgens (de ééne plan onderzoekt, v LXX skallein geest niet, r 16 vs 32, Pre

Het komt naar oosterse zieleleven in stelling van l lerschen oors alleen de cort mensch naar mensch naar overeen, dat wederkeert t bij den dood God in den.

Geest en z niet hetzelfde ziel heeft all ze haat, ze l lijkhed (a.w. Oud-Testame maar ze is Nergens leze

kon“. En tel anaesthetieer voor pijn. Ie gezien, bij w een huidplo tient ook m dat het bloe sie een uitzo den en spel er dan in uit te halen hardt echter een booze liebin neem zegt, dat dri zij zelf wer verzellen ko en naalden tegenwoordi blijven er w een handje vreemd vind gische klin roest“ staat hamers, st patiënt inde lang in ziel door wijten.

Kort voor dat Gottlieb en over eik barsting va gemeten v boek en n met hem. l wel zullen andere eila schrijving l zekerheid, i Indië een zijn officië bergischen deze gegev aan deze denkbeelde

Ten slot poging tot eens met t er weer va bij zou ze vriendinne loopen! (m dan wordt medehelps Moettlingen omstrecks rina nog

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHETSEN

Geloofsgenezingen in Moettlingen?

VII.

Gottlieb Dittus en een „gebroken“ pols.

Zoo zagen we dus, hoe Blumhardt, door Gottlieb met geweld de handen te vouwen tot gebed, en haar te bevelen te bidden, met de behandeling een aanvang gemaakt had. Een behandeling, die hem na eenigen tijd zóó in moeilijkheden bracht, dat hij wenschte, er nooit aan begonnen te zijn. Maar hij zette door, omdat hij niet meer terug kon: de menschen zouden er hem op aanzien, dat Gottlieb er erger dan beter geworden was. Hij ging door, omdat hij anders een terugtocht zou moeten ondernemen tegenover „booze geesten“, en dit zou getuigen van te weinig vertrouwen op zijn Heiland. Hij sterkte zich door gebed en vasten en Schrift-lezing. Bizonder voelde hij zich zelfs gesterkt en tot zijn taak geroepen na het lezen van het tweede hoofdstuk van Jezus Sirach.

Hij kón ook moeilijk ophouden, want hij werd telkens weer geroepen bij Gottlieb; soms bracht hij halve nachten bij haar door. Al spoedig echter ging hij niet meer alleen, maar nam hij mee den dorpsburgemeester en een zekere Mose Stanger, den vader van Friedrich Stanger, den stichter en „Vader“ van de reddingsark. We zien nu ook meer en meer, hoe totaal verkeerd Blumhardt de ziektesymptomen gaat interpreteren. Als de patiënte in een access de vuisten balt, en venijnig naar hem kijkt, denkt Blumhardt, dat dit natuurlijk een booze geest is, die zijn misnoegen over de aanwezigheid van den predikant toont! Als Gottlieb haar stem wat verdraait, denkt Blumhardt, dat het de stem is van een geest, die door Gottlieb heen spreekt. En hij betreedt een heel glibberig pad, door zelfs met dien veronderstelden, inwonenden geest te gaan spreken! De antwoorden zijn natuurlijk van Gottlieb en van niemand anders, zij speelt haar rol prachtig! B.v. dien van de gestorven dorpsvrouw, met het doode kind op den arm, die blijkbaar sterke affecten in Gottlieb wakker roept. Blumhardt vraagt dan aan den „geest van die gestorven vrouw“: „Hebt ge dan geen rust in het graf?“ Er wordt geantwoord: „Neen“. Blumhardt vraagt verder: „Is U alleen?“ Antwoord: „Neen“. „Wie is er dan bij U?“ Toen verzamelde de stem, maar daarna wierp ze er snel uit: „De allerverschrikkelijkste“. Ze zei dan voorts nog, dat ze de gebondene van den duivel was.

Bijna alles, wat Gottlieb nu in den vervolge zegt of doet, wordt dan door Blumhardt toegeschreven aan de booze geesten of aan den duivel. Soms sloeg Gottlieb de omstanders tijdens een insult in het gezicht, ook één keer den burgemeester; het is echter de duivel, die zich verweert tegen een mogelijke poging tot uitbanning. Als ze aan het eind van een insult met haar lippen spuwende bewegingen maakt, maakt Blumhardt hiervan op, dat er nu demonen door haar mond uivaren. Als Gottlieb haar, haar door Blumhardt gesuggereerde rol van demon, meesterlijk speelt, en met huilende, weeklagende stem zegt: „Gij verstoort onze heele bond met Uw bidden“, merkt Blumhardt op, dat de duivelen dus sidderen voor de kracht van zijn gebed! En het wordt steeds mooier. Ze laat die demonen ook al in het Fransch antwoorden, een andere weer in slecht Duitsch, weer een andere een keer in (vermoedelijk) Italiaansch (Blumhardt zegt: althans naar den klank te oordeelen!) Eén „geest“ is nog beroemd geworden, deze zou Gottlieb vroeger ook reeds in haar huis gezien hebben; hij kondigde zich aan als een „meineedige“ en zei toen dit waarschuwend vers op (dat men later geschilderd heeft op het huis der familie Dittus):

„O, Mensch, bedenke die Ewigkeit,
Versäume nicht die Gnadenzeit,
Denn das Gericht ist nicht mehr weit!“

Als Gottlieb zulke aanvallen kreeg, liet Blumhardt geestelijke lofzangen zingen, bad bij de patiënte en beval den geest uit Gottlieb uit te varen. Volgens Blumhardt voeren de geesten dan ook uit in het begin 3, toen 7, daarna 14; later op een middag volgden snel op elkaar 175 en toen nog eens 425 demonen en nog later steeg hun aantal wel tot in de duizenden. Op een gegeven oogenblik zaten er zelfs 1067 tegelijk in Gottlieb. Het uitspuwen ervan ging meestal in veelvoud van 12 of 14 stuks tegelijk. Soms zag (alleen!) Gottlieb ze nog even door de kamer loopen, en diverse ervan herkende ze. Er waren zelfs wel geesten bij uit Amerika! Eén ervan was een opperduivel in een kleed uit overoude tijden en die had een „ungeheuer“ groot boek onder den arm“, waarin de namen stonden van hen, die in zijn macht waren.

Het wordt eigenlijk belachelijk, als we zien, hoe Blumhardt alles, wat Gottlieb in haar hallucinaties voor hem oplepelt, maar voor waarheid aanneemt. Het lijkt me niet mee te vallen, als men op zoo sensationele wijze zich temidden van de demonen bevindt, om dan ook nog eens heel snel te moeten gaan tellen tot 175 of tot 425! Laat staan als het moet tot 1067!

Zooals gewoonlijk bij deze patiënten, is hun

personen zijn
erkingen, pil-
rplaatsen den
taal. Ondanks
oed boek ge-
ler raakt. De
k een actueel
leef zich los
grote vooruit-

H. S.

DE III

„geest“.

dactie geen „ja“
it „De Reforma-
oek het woord
tepraak bijdrage
discussie over
genomen op een
Daarom nemen
Redactie

begrip „geest“
n niet let op
doorgemaakt
als een term
rzijs als een
l. Beide opvat-
beroept op de
it het O. en N.
worden. Hier-
tament worden
uitdrukkingen,
awe gedachten
an de taal ge-
lie daarop ge-

den uit de H.
velke verande-
ip „geest“ zijn

side Hebreew-
aah“ niet iden-
onrechte met
ich heeft veel

essen niet uit-
sterisch acces,
het raam van
zeer veel aan-
deze nummers
in brandblaren
en gloeiende
Verder het op-
en: ze voelde
p instrumentje
ontstond echter
Ook de bloe-
ken Woensdag
amhardt notitie
weggebleven,
st van zijn be-
ze weer terug!
il neus, oogen,
boven uit het
Blumhardt diep
reekomst met
uise Lateau en
euth, die elken
skruisigde haar
voor haar gees-
tristius vertoont

lijk, hoe al die
zijn. Niet dat
die bloedingen
n geweest; in-
Neumann zelfs
opgevangen en
„gewoon men-
aren van Gott-
wanneer ze zich
villen er echter
als een werke-
om die brand-
ymptomen kun-
weg ontstaan,
de dokter een
slaap, waarbij
geest van den
nu „b.v. zweef-
e“; ook als de
kippevel krijgen
de onderzochte
vindt. Ook kan
nische verande-
a te voorschijn
ilz“).⁹²⁾

lerlei paraesthe-
rikt of geduwd
gen: Blumhardt
dig zoo verlamd
meer bewegen

ruimer zin dan neschamah. Het staat vaak voor levenskracht en levensrichting, b.v. in uitdrukkingen als „een geest des diepen slaaps“ (Voor bewijspplaatsen zie men mijn: „Gevoel in de Heilige Schrift“, pag. 16 v.v.).

Voorts blijkt, dat de oudste betekenis van „geest“ is „neiging“, impuls, begeerte. Bij den aartsvader Jakob ging de geest weg door schrik, bij Simson en bij den Amalekiel te Ziklag keerde hij weder door voedsel. De dorre doodsbeenderen van Ez. 37 kregen geest om op hun voeten te staan. Van de cherubs heet het: „waarheen de geest was om te gaan, gingen ze“. Hierbij kan men toch niet denken aan het wezen van de ziel of aan hogere functies, want die gaan niet weg om straks terug te keeren.

Ook wordt de geest verbonden met het gevoel van lust en onlust, vooral bij dichters, zoodat zij spreken van een opgewekten en een verslagen geest. 's Menschen geest kan zijn bitter, benauwd, bezwaard, gemelijk, gebroken, bezwijkend, overstelpt, bedroefd, doorstoken, gewillig, blij. De geest kan dus tegenwerking en medewerking ondervinden van de zijde van het gevoel. Liefhebben en haten doet de mensch niet met zijn geest, maar met zijn ziel en haar receptieve zijde, het hart. Denken evenmin, volgens de Oud-Testamentische schrijvers. Op de ééne plaats, Psalm 77 vs 7, waar de geest onderzocht, volgens de Statenvertaling, hebben de LXX skallein, d.i. omwoelen. Ook heerscht de geest niet, maar wordt geregeerd volgens Spr. 16 vs 32, Pred. 8 vs 8 a.p.

Het komt ons voor, dat in het O. Testament naar oosterschen trant de onderscheiding van het zieleleven in allerlei functies ontbreekt. De tegenstelling van het „ik“ en zijn functies is van westersehen oorsprong. Het Oude Testament kent hier alleen de correlatie actief en passief. Het hart is de mensch naar zijn passieve zijde, de geest de mensch naar zijn actieve zijde. Daarmede stemt overeen, dat bij het sterven de geest weggaat en wederkeert tot God, die hem gegeven heeft, want bij den dood houdt alle aardse activiteit op, door God in den mensch geschapen.

Geest en ziel zijn dus in het Oude Testament niet hetzelfde begrip met verschillende namen. De ziel heeft alle emoties, ze begeert, ze heeft lief en ze haat, ze heeft zelfbewustzijn en verantwoorde-lijkheid (a.w. pag. 97-100). Bij de ziel denken de Oud-Testamentische schrijvers ook aan activiteit, maar ze is van anderen aard, n.l. zelf-activiteit. Nergens lezen we, dat we God moeten liefhebben

kon“. En ten slotte zien we ook de hysterische anaesthesieën, d.w.z. dat de patiënt gevoelloos is voor pijn. Iedere arts heeft wel eens een patiënt gezien, bij wie men rustig een naald dwars door een huidplooi kan steken, zonder dat dit de patiënt ook maar eenigszins pijn doet en... zonder dat het bloed! Gottlieb weet van deze anaesthesie een uitzonderlijk gebruik te maken, door naalden en spelden onder haar huid te werken en ze er dan in tegenwoordigheid van anderen weer uit te halen! Dikwijls ook zonder bloeding! Blumhardt echter dacht, dat deze naalden, enz. er door een boze geest „ingetoeverd“ waren, en Gottlieb neemt dezen gedachtingang gretig over en zegt, dat drie mannen op straat ze erin tooverden: zij zelf werd dan zóó, dat ze zich er niet tegen verzetten kon“. Blijkbaar had ze ook veel spelden en naalden en stukjes ijzer doorgeslikt, die ze in tegenwoordigheid van Blumhardt opbraakt; er blijven er wel eens steken en Blumhardt moet dan een handje helpen. Als de lezer dit doorslikken te vreemd vindt, dan wijs ik er op, dat in de chirurgische kliniek te Leiden nog altijd een „bak oud roest“ staat, waaronder zich beitsels, ijzers van hamers, stukjes ketting, enz. bevinden, die een patiënt indertijd naar binnen gewerkt had, jaren lang in zich om gedragen had, en die ten slotte door wijlen Prof. Zaaijer uit de maag gehaald zijn!

Kort voor de „ontknooping“ zien we dan nog, dat Gottlieb hallucineert, dat ze verre reizen doet, en over eilanden zweeft; daar ziet ze dan de uitbarsting van een vulkaan, terwijl in den krater gesmeten worden de oppergeest met het groote boek en nog een duizend andere boze geesten met hem. Blumhardt vermoedt, dat die eilanden wel zullen behooren tot West-Indië (alsof er geen andere eilandendijken zijn, die aan die vage beschrijving beantwoorden!) en het wordt hem tot zekerheid, als hij in de krant leest, dat er in West-Indië een vulkanische uitbarsting geweest is! In zijn officieel rapport aan de „Königlich Württembergischen Oberkirchenbehörde“, waaraan ik al deze gegevens ontleend heb, knoopt hij dan ook aan deze laatste hallucinatie de meest bizarre denkbeelden vast!

Ten slotte heeft Gottlieb dan nog eens een poging tot zelfmoord gedaan; ze heeft ook nog eens met een mes haar „buik opengesneden“ om er weer van die naalden enz. uit te halen, en hierbij zou ze zelfs haar maag doorgesneden hebben; vriendinnen hadden het eten door de wond af zien loopen! (misschien een spoortje overdrijving?); en dan wordt Gottlieb rustiger en is later een trouwe medehulpster geworden van Blumhardt, zoowel in Moettlingen als in Bad Boll. In dezen tijd echter, omstreeks Kerstfeest 1843 kreeg haar zuster Catharina nog wat hysterische symptomen, die Blum-

met den geest, maar wel met de ziel. Bij den dood van Rachel gaat hare ziel uit en Bileam verwacht, dat zijn ziel zal sterven. Dit beteekent, dat bij den dood ook de aardse zelf-activiteit des menschen ophoudt.

Bij de Zeventigen is de Grieksche invloed op bovengenoemde terminologie reeds merkbaar. Bij de vertaling van Gen. 7 vs 22 is neschamah-rûach nog pnoë, d.i. levens-adem, maar in Num. 27 vs 16 wordt de geest (pneuma) gesteld tegenover het vleesch door de invoeging van kai d.i. „en“. God is een God der geesten en van alle vleesch.

In het Nieuwe Testament werkt de Oud-Testamentische betekenis van „geest“ als activiteit nog na. Het lichaam is dood zonder geest en de mensch geeft den geest bij het sterven. Het beeld van het beest in Op. 13 vs 15 wordt een geest gegeven, opdat het zou spreken.

Het nieuwe van den Nieuw-Testamentischen term „geest“ is, dat de geest (pneuma) nu voorkomt als principe van beweging, evenals bij de Grieken, in tegenstelling met „vleesch“ (sarks) als principe van de stoffelijke zijde des menschen, o.a. Hebreë 12 vs 9: de Vader der geesten en de vaders onzes vleesches. Bovendien bevat het N. Testament een andere tegenstelling, die de Grieksche schrijvers niet kennen, n.l. die tusschen vleesch als zondige levensrichting en den Heiligen Geest, die aan de geloovigen gegeven is door Christus, o.a. Gal. 5 vs 17.

Deze drieërlei betekenis van „geest“ in het N. Testament correspondeert met de veranderde betekenis van de begrippen „hart“ en „ziel“. Doch daarover moet apart worden gehandeld.

Den Haag.

LOS.

MUZIKALE KRONIEK

Gemeente- of Orgelzang.

Dr A. Kuyper Jr.
Bij den zilveren mijlpaal.

„Aan het einde van den dienst, die zeer druk bezocht was, zong de gemeente den jubileerenden Predikant toe Psalm 134:1 en 3.“

hardt ook hield voor bezetenheid van duivelen, maar deze duurden maar 3 dagen. Toen op 28 Dec. 1843, 's nachts om 2 uur brulde Catharina hevig en werd rustig toen ze gezegd had: „Jesus is Sieger“, Jezus is Overwinnaar!

Hiermee hebben we dezen „Kampf“, zooals Blumhardt dezen strijd bij voorkeur noemt, belicht, zooals onze hedendaagsche kennis van zaken dit toelaat; het blijkt dan ook hier weer, dat er niet de minste noodzaak is, een direct Goddelijk ingrijpen te aanvaarden. Dat deze ziektegeschiedenis zoo „christelijk gekleurd“ is, behoeft niet te verwonderen, waar Gottlieb Dittus een begaafd meisje was uit pietistisch christelijke kringen, terwijl Blumhardt er nog het zijne aan toe deed, om het verloop te doen gelijken op een strijd tusschen demonen en boze geesten enerzijds en de „krachten van den verrezen Heer“ anderzijds!⁹³⁾

Er resten ons nu nog een paar verhalen van „genezingen“ in het tegenwoordige Moettlingen nader onder de oogen te zien.

Ik citeer eerst volledig het volgende verhaal van Geigers vrouw.⁹⁴⁾ „Het gebeurde in September 1927 dat mijn vrouw, bij een bezoek in de stad, in een slecht geplaveide steeg, kwam te vallen, zonder later te kunnen zeggen, hoe het eigenlijk gegaan was. Hierdoor brak ze haar rechterpols. Nu wisten we niet wat we doen moesten. Het verstand zei: „tsprekt toch vanzelf, dat een gebroken pols weer gezet moet worden — wat alleen door een dokter kan geschieden“. Maar daartegenover stond het in Moettlingen gewekt geloof en de eerste geloofsgenezing van mijn vrouw. Dezen zeiden: „een Moettlinger vertrouwt zijnen Hemelschen Geneesmeester“. Na een zwaren strijd van drie dagen, waarin wij heen en weer werden geslingerd, schreef ik op aandringen van mijne vrouw aan onze dochter, die ziekenverpleegster is, dat zij moest overkomen. Deze wees ons op al de mogelijke nadeelgevolgen, als we geen dokter namen. In dien moeilijken strijd liet mijn vrouw zich door den Heer een woord geven; het luidde: „Ik ben met u, spreek de Heer, om u te verlossen“, Jes. 30:11. Dit woord liet zij aan onze dochter lezen, die daarop tot haar zeide: „Moeder, gij moogt niet naar den dokter gaan“, nota bene zij de ziekenverpleegster, die krachtens haar beroep had aangeraden de hulp van den dokter in te roepen! Daarop vroeg ik Vader Stanger schriftelijk om voorbode... en de hand is genezen, zonder dat een aardse heelmeeester om hulp werd gevraagd en zonder dat mijn vrouw zelf in Moettlingen was. Het tweede wonder door Moettlingen; het derde tastbare wonder in ons leven.“

Ds P. H. Borgers.

Zijn afscheid van de Evang. Luth. Gem. te Rotterdam.

„Tenslotte werd Ds Borgers waardeerd toesproken door den voorzitter van den kerkeraad, Ds van Chijs, die den scheidenden leeraar liet toezingen Gezang 162:1.“

Ds A. T. W. de Kluis.

Bevestiging en intrede te Rotterdam.

„Ten slotte zong de gemeente haar nieuwen leeraar toe Psalm 134:3.“

Evangelisatie „Pniel“ te Huixum.

„Nadat Ds Laarman den heer Baay had toesproken, werd dezen toegezongen Psalm 134:3.“

Ds J. W. P. de Roy.

Weer op den kansel.

„Na de predicatie sloot Ds de Roy den dienst op de gebruikelijke wijze. Doch alvorens den zegen uit te spreken, vroeg hij de gemeente na het uitspreken van den zegen niet te zingen, doch stil te luisteren naar de melodie, die de organist zou spelen. En toen Ds de Roy den zegen op de gemeente had gelegd, speelde de organist het „Lof zij den Heer, den almachtigen Koning der eere“, dat door de gemeente in stilte werd aangehoord.“

Al deze vijf opschriften en slotzinnen gelezen in „De Standaard“ van Maandag 23 September onder „Kerk en Zending“.

Vier keer gemeentegzang dus tegen één keer orgelzang!

We gelooven dat als die verhouding zoo blijft, niemand daar veel aanstoot aan zal nemen vooralsnog.

Of, als het eens anders werd, omgekeerd bij dergelijke herdenkingsuren van kerkelijke hoogwaardigheidsbekleeders van vier keer orgelzang op 1 maal gemeentegzang te moeten lezen, of er dan niet op den duur aanprijzingen zouden komen van de zijde der passieven om maar weer tot de oude zede terug te keeren van zelf doen en niet hoóren doen, gelooven we ook.

J. Z.

Tot zoover dit verhaal. Wat noemt Geiger nu „tastbare wonderen“? Er blijft bij nadere beschouwing van dit verhaal niet veel over, hoeveel indruk het misschien ook op het eerste gezicht op den lezer mag maken! En wel om de volgende redenen: Er is blijkens het verhaal geen dokter bij geweest! We hebben dus geen betrouwbare gegevens, of die pols werkelijk gebroken is geweest, ja dan neen! Het kan best „maar“ een bandverstuiking geweest zijn. Dat Geiger hier zelf dus meedeelt, dat die pols gebroken was, zegt niets! Hoeveel keer zien we niet, dat een patiënt denkt, dat zijn pols gebroken is, als hij erg pijnlijk is bij beweging, kort na het ongeval is op gaan zetten, misschien ook wat verkleurd is, terwijl het dan alleen maar blijkt een bandverstuiking te zijn.

Veronderstellen we nu, dat er alleen maar een bandverstuiking was, dan zou zoo iets in een paar weken, volkomen vanzelf, ook wel genezen zijn, in een drukkend velle wattenverband nog wat gauwer. Nemen we aan, dat de pols inderdaad gebroken is geweest, dan „spreekt het nog heelmaal niet vanzelf, dat een gebroken pols weer gezet moet worden“. Dat moet alleen gebeuren, als er wat te zellen is, m.a.w. als de breukstukken ten opzichte van elkaar op hinderlijke wijze verschoven zijn. Kleine verplaatsingen, die later niet hinderlijk zullen zijn voor de functie, kunnen we gerust ongereponeerd laten. Hangt men dus een gebroken pols, waarbij de breukstukken niet, of niet veel ten opzichte van elkaar verschoven zijn, in een doek, dan zal ook deze arm „geheel vanzelf“ in een 3 à 4 weken genezen. De dokter zal er natuurlijk een gipsplak tegenaan leggen; dan is er veel minder gevaar, dat door een ongelukkige beweging, als zich b.v. 's nachts in bed omkeeren, de stukken toch nog ten opzichte van elkaar zouden verschuiven. Ook in dit geval behoeft Geiger niet te „roemen“, dat hij „zonder hulp van een aardsehen heelmeeester“ is klaargekomen, want hij heeft dan meer risico op zich genomen dan noodig geweest was bij zaakkundige behandeling! Dat het erger geweest is met die pols, is zeer onwaarschijnlijk, want Mevrouw Geiger heeft er eerst nog drie dagen mee rond geloopt, aarzelende wat ze doen zou. Bij een flinke dislocatie aarzelt men heusch niet meer!

L.

P. JASPERSE.

91) Ernst Brauni: Klin. Wochenschr. 1928, No. 21, pg. 970.
92) E. Liek: Das Wunder in der Heilkunde, pg. 174.

93) Johann Christoph Blumhardt: Krankheitsgeschichte der Gottlieb Dittus in Moettlingen. Hieraan zijn alle gegevens betreffende Gottlieb Dittus ontleend. Zie hiervoor ook: F. Zündel: Johann Christoph Blumhardt, pg. 111-152.

94) E. Geiger: Geloofsgenezingen, pg. 8/9.